

آیین نامه اعتقادی - اجرایی ویژه فعالان عرصه های اجتماعی

سمیه افشار

نشر داخلی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

متن پیش‌رو در پاییز سال ۱۴۰۰ با توجه به جلسات و اسناد راهبردی و پژوهشی مدرسه دانشجویی قرآن و عترت علیه السلام، بررسی سوره مبارکه فصلت و نقشه علوم اجتماعی نگاشته شده است.

بنا به اقتضاء شرایط، نظام‌نامه تربیت نیرو در حوزه خانواده برگرفته از این متن و بر اساس سوره مبارکه فصلت و نور، تفصیل داده شده است تا فعالان حوزه خانواده بتوانند برنامه‌های خود را ساماندهی نمایند.

این متن با هدف ارائه نظامی ساختارمند برای ساماندهی فعالانی که در حوزه مسائل اجتماعی و با محوریت تدبیر در قرآن، قصد آموزش و فعالیت دارند؛ تدوین شده است.

از جمله متون، اسناد و جلساتی که مورد استناد قرار گرفته است می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

۱. متن سیاست‌ها و راهبردهای فعالیتهای قرآن‌محور مدارس دانشجویی قرآن و عترت علیه السلام با محوریت روش‌های انس، تدبیر و طهارت^۱
۲. محتوای جلسات ارتقای مربیان و هم‌اندیشی ساماندهی مربیان و نیروهای تدبیر با حضور مسئول مجمع مدارس دانشجویی قرآن و عترت علیه السلام از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۰ شامل: فعالیتهای هر دوره تدبیر، پیشنهادات ختم قرآن برای هر دوره تدبیر، ویژگی و توان مربیان در هر دوره تدبیر و ...
۳. تهلل سوره مبارکه فصلت
۴. نقشه علوم اجتماعی

۱ جهت دریافت و مطالعه فایل سیاست‌ها و راهبردهای فعالیتهای قرآن‌محور، به نشانی <http://quranetratschool.ir/?p=۳۳۱۴> مراجعه شود.

فهرست

پیشگفتار.....	۳
فهرست.....	۴
مقدمه.....	۵
ظرفیت و ظرفیت‌شناسی.....	۷
امّت.....	۱۰
امّت‌سازی.....	۱۲
مبانی اعتقادی.....	۱۵
ویژگی نیروها.....	۱۷
دوره تسبیح.....	۲۰
دوره حمد.....	۲۲
دوره تهلیل.....	۲۵
دوره تکبیر.....	۲۹
ضمائم.....	۳۱
ضمیمه اول: سطوح انس، تفکر، تعقل، تدبّر و طهارت.....	۳۱
ضمیمه دوم: دوره‌های آموزشی.....	۳۳
الف- دوره آموزشی مشفقین.....	۳۳
ب- دوره آموزشی منفقین.....	۳۷
ج- دوره آموزشی منیبین.....	۴۲
ضمیمه سوم: توانمندی و فعالیتهای مرتبط با کتب تدبیری.....	۵۱
ضمیمه چهارم: توضیح برخی کتب در سیر مطالعاتی.....	۶۵
منابع.....	۷۱
نمایه.....	۷۲

مقدمه

عالم هستی تمامی مظهر و جلوه اسماء الهی است که به واسطه رحمت عامه خداوند هستی یافته و به واسطه آن، هستی خود را تداوم می بخشد. طبیعتاً هیچ شأنی از شئون عالم را نمی توان یافت که از تجلی اسماء جلال و جمال خداوند تهی باشد. مهم ترین وجه تمایز میان انسان با دیگر موجودات نیز، در فهم و شناخت همین حقیقت و عمل مبتنی بر آن است. از این رو است که حیات حقیقی انسان را حیاتی علمی و ادراکی بیان می دارند.

با این توضیح روشن می شود که غایت ارسال رسولان الهی از جانب خداوند نیز، چیزی جز این نبوده که انسان ها تمامی پدیده ها و وقایع بیرونی و درونی خود را، آیات و نشانه های آفاقی و انفسی دیده و بدین ترتیب با برپاداشتن نظام قسط و میزان، که بر محور علم و عقل برپا می شود، تجلی حقیقی اسماء الهی شوند.

در این میان، قرآن از جایگاه ویژه ای برخوردار است. قرآن خود تجلی تام و کمال توحید است که به واسطه وجود مقدس پیامبر گرامی اسلام ﷺ در اختیار انسان ها قرار گرفته، تا مسیر تجلی توحید را در ذره ذره عالم هستی تبیین نماید، تا بدین ترتیب آدمی در هیچ چیز نظر نکند مگر آنکه پیش از آن، در آن و پس از آن، خداوند را مشاهده کرده باشد. پس خداوند پیش از آنکه دست بر خلقت انسان نهد، حقیقت قرآن را بر سریره جان او تعلیم نمود، و انسان به واسطه قرآن به مقام بیان رسید، تا بتواند هر چیز را تبیین نموده، با هر چیز خدا را دیده، در هر چیز او را جستجو نموده و همگی او شود.

پر واضح است که در چنین مکتبی حرف از جدایی قرآن از علم، قرآن از زندگی، قرآن از سیاست، قرآن از اجتماعیات، قرآن از تجربه، و اساساً هر گونه جدایی میان قرآن، از هر شأنی از شئون انسان و عالم هستی، گناهی نابخشودنی و تکذیبی آشکار است که عاقبتی بس دردناک را برای فرد و البته جامعه به همراه خواهد داشت.^۲

از آنجا که قرآن تبیان لِّکُلِّ شَیْءٍ است^۳ و ائمه معصومین علیهم السلام ثقل دیگر قرآن^۴، قرآن و روایت دو منبع جدانشدنی به عنوان روشن‌کننده و تبیین‌کننده مسیر در عرصه‌های زندگی می‌باشند. همچنین امام معصوم علیه السلام به عنوان قرآن ناطق است، بنابراین شناخت امام معصوم علیه السلام مستلزم شناخت قرآن می‌باشد. لذا هر انسان مسلمان، متعهد، تابع و شیعه‌ای باید علی‌رغم شناخت عرصه‌ها و بسترهای زندگی و شناخت ویژگی‌های عملکردی اهل بیت علیهم السلام در بسترها، بتواند موضوعات آیات و سور قرآن را متناسب با بسترها شناخته و راهکار عملی ارائه نماید. در نتیجه برای زندگی موحدانه، هیچ راهی جز تدبر در قرآن و روایات و شناخت اهل بیت علیهم السلام وجود ندارد.

چنانچه فردی بخواهد قرآن را در جامعه جاری نموده و در تشکیل امت واحده نقشی ایفا نماید و خود را از کشتی نجات امام آخر الزمان عجل الله تعالی فرجه الشیخ خارج ننماید، چاره ای ندارد جز آن که برای خروج قرآن از مهجوریت و جاری کردن آن در جامعه اقدامی علمی و عملی نماید.

هر فرد مسلمان شیعه‌ای به اندازه وسع وجودی و ظرفیت و توان خود باید برای انجام و تحقق این مهم، برنامه‌ریزی کند.

از آنجا که امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشیخ پس از ظهور، اقدام به جاری کردن آیات الهی و سنت رسول الله صلی الله علیه و آله و احیای دین در عرصه‌های مختلف اجتماع می‌کنند^۵؛ چنانچه فردی متدبر قرآنی، آگاه به شرایط عرصه‌ها و بسترها باشد، می‌تواند در آن زمان در هر سمت و نقشی به خوبی ایفای وظیفه نماید ان شاء الله.

برای تدبر در قرآن، رویکردهای روشی مختلف و متعددی وجود دارد.

مجموعه مدارس دانشجویی قرآن و عترت علیهم السلام، سعی نموده است براساس تأکیدات رهبر فرزانه انقلاب در خصوص لزوم تولید علم مبتنی بر قرآن، گام نخست را براساس تبیین علم مبتنی بر قرآن و سیره و روایات اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام بردارد.

۲ دیپاچه کتب تدبر، نهضت تولید علم مبتنی بر قرآن

۳ سوره مبارکه نحل، آیه ۸۹: وَ یَوْمَ نَبْعَثُ فِی کُلِّ أُمَّةٍ شَهِیداً عَلَیْهِمْ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ جِئْنَا بِكَ شَهِیداً عَلَی هَؤُلَاءِ وَ نَزَّلْنَا عَلَیْكَ الْكِتَابَ تِبْیَاناً لِّکُلِّ شَیْءٍ وَ هُدًى وَ رَحْمَةً وَ بُشْرًى لِّلْمُسْلِمِینَ.

۴ بحار الأنوار (ط - بیروت)، ج ۲۳، ص: ۱۰۴ عن رسول الله صلی الله علیه و آله نَصَا فَقَالَ: إِنِّی تَارِکٌ فِیْکُمْ الثَّقَلِینِ مَا إِنْ تَمَسَّکْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا بَعْدِی کِتَابَ اللَّهِ وَ عِزَّتِی أَهْلَ بَیْتِی فَإِنَّهُمَا لَنْ یُفَرِّقَا حَتَّى یَرِدَا عَلَی الْحَوْضِ قَوْلُهُ صَ إِنْمَا مَثَلُ أَهْلِ بَیْتِی کَمَثَلِ سَفِینَةِ نُوحٍ مَنْ رَکِبَهَا نَجَا وَ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهَا غَرِقَ وَ مَنْ تَقَدَّمَ مَرَقَ وَ مَنْ لَزِمَهَا لَحِقَ.

۵ زیارت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشیخ روز جمعه در کتاب مفاتیح الجنان

ظرفیت و ظرفیت شناسی

برای فعالیت در بسترهای اجتماعی، لازم است ابتدا ویژگی های نیروی متخصص در این زمینه تبیین و سپس شناسایی شود و در این راستا برنامه ریزی برای تربیت این نیروها صورت پذیرد. بنابراین نیاز است شناختی از ظرفیت های موجود و ارتقای آنها داشته و علاوه بر آن درصدد ظرفیت سازی متناسب با بستر مد نظر باشیم.

در نتیجه برای رسیدن به هدف مذکور، لازم است این نظام، خود برگرفته از قرآن و سوره های کلام وحی باشد.

لذا از میان سور قرآن کریم، سوره مبارکه فصلت را، با هدف **ظرفیت شناسی و ارتقای ظرفیت** برگزیده ایم.

قبل از ورود به سیاست ها و راهبردهای پیش رو، لازم است مروری اجمالی بر غرض و موضوعات سوره مبارکه فصلت داشته باشیم.^۱

غرض اجمالی سوره مبارکه فصلت، موارد زیر می باشد:

- ارتقای قوای درونی
- ابرازات مؤمنانه قیام طلبانه و جبران خواه در مسیر دعوت به سوی خدا
- مقابله محسنانه با مقابله کنندگان

مقاصد را در این سوره به این نحو می توان عنوان نمود:

- فرد را واسطه نزول آیات تفصیلی کتاب در بسترهای تخصصی می کند.

۱ جهت مطالعه بیشتر در این زمینه به سوره مبارکه فصلت مراجعه شود.

- او را شایسته جلوه دادن رحمت عام و خاص الهی در هر بستر می‌نماید.

غرض نهایی سوره مبارکه فصلت را می‌توان این‌گونه بیان نمود:

- ✓ فعال شدن طلب، به گونه‌ای که فرد طالب خدا شود؛ در حدی که محو در ذات الهی شده و تنها تجلی اسماء او باشد.
- ✓ این مسیر از طریق ظرفیت‌سازی، ظرفیت‌شناسی، فعال کردن و به فعلیت رساندن ظرفیت‌های وجودی موجود در هر بستر، محقق می‌شود.

- ✓ این مسیر، نیازمند فعال‌سازی علم و احاطه برای فعال‌سازی ظرفیت‌های موجود در راستای ایجاد طلب در مسیر خدا و تجلی اسماء الهی می‌باشد.

بنابراین، لازم است برای تحقق این غرض، هر فردی در بستر خودش، ظرفیت خود و بستر و مواجهه‌های آن بستر را شناخته یا به کسانی که چنین شناختی دارند مراجعه نماید.

در نتیجه باید:

- ✓ این علم را بپذیرد و تأیید نماید.
- ✓ برنامه دقیقی برای به فعلیت رساندن ظرفیت‌ها براساس علم داشته باشد.
- ✓ در این مسیر قیام و حرکت نماید.
- ✓ تا به فعلیت نرسیدن کامل ظرفیت وجودی از پا ننشیند.
- ✓ تا طلب و دعای به سوی خدا در او فعال شده،
- ✓ و احسن قول به او القاء شود.

به این ترتیب، ما نیاز به افرادی داریم که:

- ✓ اعتقادات، باورها، صفات، خلیات آن‌ها توحیدی و طیب و بر مدار حُسن باشد.
- ✓ به دور از هرگونه افراط و تفریط باشد.

و این مهم محقق نمی‌گردد:

مگر به نور علم.

و علم چون چراغی است برکنار زنده‌ی ظلمت‌ها و تیرگی‌ها و می‌برد و می‌زُدايد آنچه را که نباید باشد.

و چون انسان موحد، منور شد به نور علم:

عالمی است مومن،

که امنیت‌بخشی او می‌تواند سراسر عالم را به احسن‌الحال هدایت کند.

و علم عطا شدنی است:

به میزان جَهد مجاهد.

و استجابت شدنی است:

به میزان دعای دعاکننده.

فلذا، چه فرق دارد آن انسان که باشد، کجا باشد و چگونه عالم شده باشد.

مهم عمل براساس علم است.

صالح، محسنانه، خالصانه.